

XXI.

EMLÉKEZÉS 1848 MÁRCZIUS 15-ére.

1890. márcziusi ünnepélyen a kolozsvári redoutban felolvasták:
Herepei Gergely.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sállj meg rohanva futó idő, mely oly kérlelhetetlenül sietsz az Örökkévalóság végtelensége felé! Szűnjék kalmárkodó világ fülsiketítő zajongásod. Az Eszme ünnepe van ma. Ünnepe az eszmének, mely túléli az időt és enyészetet.

Múlt idők szelid leánya: Emlékezet! Vedd le fátyolát a sirnak, hol legjobbjaink nyugszanak. Mutass meg nekünk a legszebb tavaszt, a milyen csak egyszer volt e földön és a milyen nem lesz soha.

*

Nem halljátok-é ez ünnepi szent csöndben növekedni a fűnek. Nem látjátok-é nyílását az édesmézű rügynek. Nem érzitek-é homlokotokon a Szabadság Geniusz csókjának meleg lehelét. Nem veszitek észre a lomb

föld forgását, — annak dübbenését az Óriások lépte alatt? . . .

A sas sziklavarából a fellegek fölé emelkedik. A fölmile a völgy bokrai közt repes. A fellegek a földre szállnak. A hóvirágok közül a szerény ibolyák illatukban az ég felé emelkednek . . .

Gyermekeknek álma, ifjaknak reménye, szenvedők balzsama, holtak ébredése! Légy üdvözölve szép tavasz!

*

Áldott-drága földünk, kedves szép Hazánk legszebb tavaszának: 1848 márczius 15-ének 42-ik évfordulóján, légy Te is üdvözölve ünneplő közönség.

Áldassék a legjobb Gondviselő, hogy korunk nagyon józan és nagyon praktikusnak látszó áramlata tengerében itt is, ott is csak fel-felmerül egy-egy kis sziget, melynek berkeiben, menten a világ porától, a gyárok kéményeinek füstjétől, az enyém és tied konczjai felett veszekedők lármájától, mint a klasszikus Hellas derült ege alatt a hajdani görögök az ők isteneiknek: mi is áldozhatunk az Eszmének!

*

A nagy francia nemzetnek már a múlt század utolsó fele revelálta az Eszmét. Nekünk csak e század közepén jelentetett ki, ez egész XIX. század egyik legnagyobb fia: Kossuth Lajos s egyik legnagyobb költője: Petőfi Sándor által 1848. márczius 15-én.

E két fenomenális szellem köré csoportosúlnak e szegény-gazdag országnak megifjulni óhajtó vénei és

megvénülni nem akaró ifjai; annyi sok jeles-neves és és névtelen hősei, a költő szerint: »félisteni — elmúlt időknek.» 1848 márczius 15-én zuhogó záporban is lángoló tűzzel kezdik meg, vagy mit mondok, folytatják, minden kézi fegyver nélkül, egy csöpp vért sem ontva: a Hunnok szellemharczát.

Az Eszme e fenséges harczában bár Franciaország megelőzött, s bár ellenségeink közül többen a nagy marchand du mode majmolásának szeretik feltüntetni a mi bámulatos szabadságharcunkat; de kimutatható, hogy abban csak egyetlen vonás van, a mely minden valamire való nemzettel és így a francziával is közös — s ez, a független szabadságra való törekvés.

Az egyenlőség és testvériség eszméjét már a názárethi Jézus is hirdette. Az igaz, hogy a keresztyénység csak azt mondta ki, hogy »minden ember egyenlő az isten előtt.«

A nagy francia forradalom pedig azt is és pedig legelőször csak az mondta ki, hogy »minden ember egyenlő a törvény előtt.«

A nemzeteket s közöttük épen a mienket előbbre vitt Eszme többi fénye, még az is, mi ama híres márcziusi 12 pontból sugárzik ki és a melyre a nemzet 1790-ik év óta aspirált: — egészen a mienk, egészen magyar: egészen a Hunnok harcza, csak hogy szellemileg.

A Hunnok kard-kopja-buzogány és dárda harczától a 48—49-iki harcز abban különbözik, hogy a Hunnok Galliát, Flandriát, Germániát, - sőt Attila által az

egész ismeretes világot hatalmuk alá akarák hajtani, míg 1848—49 csak a Hazát akará nekünk megtartani.

A Hunnok harcza továbbá mindig támadó, a mieink védő. Amazok félelmet keltettek, mi tiszteletet, sőt csodás bámulatot ébresztettünk még ellenségeinkben is, még az oroszokban is.

A francziáké: forradalmi, a mienk: önvédelmi-szabadságharcz volt.

Az igaz, hogy Petőfi 1848. márczius 21-éről ezt írja legjobb barátjának: Aranyinak: »*Forradalom van barátom, s így elképzelheted, mennyire vagyok elememben. Sokan el akarják mozgalmunktól e nevet disputálni; és miért? Mert vér nem folyt. Ez csak dicsősége a dolognak, de a dolgot nem változtatja meg. En forradalomnak tartok minden erőszakos átalakulást; — már pedig mi erőszakkal vívtuk ki a — sajtó-szabadságot.*«

Bármekkora szellem is volt Petőfi, az ő véleménye ebben a tekintetben: egyéni felfogás. Hogy ő politikailag: magyar Jakobinus volt s így forradalmi: az bizonyos. De a történelem muzsája Clio, hogy a szabadságharcz fenséges Eposaként emlegeti már 4 évtized óta és ezután még inkább a magyar nemzet 48—49 évi küzdelmét: az is bizonyos. Vannak ellenségeink, a kik azt a szerény, hogy ne mondjam szegény véleményt portálják, hogy az a fenséges idő egy örök szégyenfolt a magyar nemzet testén, vagyis a mi ázsiai barbárságunk okvetetlenkedése a művelt Európa civilizációjának közepette.

Lássuk csak. Névtelen hőseink nem-é 1848—49 dicső harcaikban vetették le magukról a nyugat előtt rettenetes respektusu tigris és oroszlány kaczagányaikat, nem-é akkor dobták el Botond félelmetes bárdját és Lehel monstruosus kürtjét? És nem-é nagyobbára nyugati ellenségeiktől elvett civilizált s tehát nem ázsiai, hanem európai fegyverekkel győzték le őket akárhányszor és így emlékeztették, hogy századokon át elődeink, ez ázsiai barbarok védték az ők és egész Európa kulturáját!

1848. márczius 15-ike még a mi nyelvünkön, a mi szívünkhöz szólólag is a legmagyarabb. A Hunyadiak korában beszélt a maga némaságában is az országban széjjel hordozott „*véres kard*“. Azóta egyetlen jel, egyetlen ige nem szólott annyira szívünkhöz, mint ez „*Talpra magyar! hí a haza!*“

*

1848 márczius 15-ike vallásunk krédójára nézve is a legmagyarabb. A ker. vallás összes credója, még a »Hiszek egy« sem hangzott ezen a földön oly unisonó impozáns-sággal, hogy meghallgassa azt a menybeli Isten és hogy meghallja azt az egész világ, — mint ez: „*A magyarok istenére esküszünk, Esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk!*“

*

És midőn megszólaltak a harci tárogatók és kardok csörrenése, ágyuk dörrenése s száguldó paripák nyerítése s haldoklók hörgése között is a gyermek-ifjú katonák mindenikében mily szívhez szólólag hangzott

magyarul a fölemelő eszme a vezénylők ajkairól: »Előre, csak előre édes fiaim!«

*

Bizony, nem a békét s anyagi és szellemi jóllétet biztosító törvény és hatalom ellen való lázadást s nem forradalmat, hanem a jog és igazság által előrehaladást és annak védelmét proclamálta e földön 1848 márczius 15-ike.

*

Az Egyenlőség — testvériség és szabadság szent triássza sem vala csak üres frázis, bombasticus szólam, csak szalmatűz. Hiszen milliók lettek egyenlőkké, testvérekké, szabadokká 1848. márczius 15-ike által e Hazában.

1848 márczius 15-ike minden ízében magyar nemzeti politikát proclamált. Nemzeti őrsereg. (5. p.) Nemzeti bank. (9.) A katonaság esküdjék meg az alkotmányra; magyar katonáinkat ne vigyék külföldre (10.) unio (11.) Hisz ez mind s a 12 pont minden tendenciájában magyar!

*

Mindezekért oly szép, oly fenséges nemzeti ünnepe a magyarnak minden évben márczius 15-ike!

*

Oltárt e napnak! Melyről szálljon kellemes áldozat-illat ahoz, ki nekünk e napot, általa Nagyjainkat s általuk az Eszmét adta.

Old le saruidat köznapiság, ha e napon e szent-

földön jársz, mely legméltóbb piederstolja annak a szobornak, melynek neve: *szabadság!*

*

A klasszicitás drága emlékü földjén Görögországban: Athénében, a Panthenonban állt a γλαυκωπίς Ἀθήνη — kékszemü Minerva (bölcesség istennője) szobra, a nagy Phidiásznak csodált műve. E szobor feje, arca, keze, lába indiai elefánt csontból volt faragva, minden más része aranyból öntve és kidolgozva. E szobor 21 méter magas volt. Testén végig hullámszó ruhát viselt, melyet mellén Medusa szörnyü arca kapcsolt össze; fejét arany sisak fedte. Baljában lándzsát tartott, mely körül a várkigyó tekergőzött; jobbában egy 4 méternyi magas Viktoriát tartván. Lábainál dölve feküdt a pajzs, gigászok harczának dombor művével. Még saruján és talapatán is faragványok voltak; azon a Kentaurok; ezen a Pandora születése.

A modern szobrászatnak rhodusi colossusa, vagy müncheni Baváriája, berlini Wiktoriája, amerikai szabadságszobra is mind, de mind eltörpülnek ama szobor colossalissága, és azon Eszme impozánsága mellett, melyet amaz ókori szobor kifejezett. A mely röviden abban kulminál, hogy még a gigászok, kentaurok, s a föld minden hatalma, a hades (az alvilág) minden rettenetes szörnye felett is csak az ész, vagy jobban mondva a szellem, az Eszme győz, vagy a mit a biblia negative eként fejez ki: »*megölhetitek a testet, de a lelket nem!*»

*

A kolozsvári márczius 15-iki ünnepélyeknek kettős szép célja van. Szüntelen éberségben tartani a lelkeket 1848 márczius napjainak nagy vívmányai iránt. Megőrizni és szenthagyományként adni át nemzedékről, nemzedékre nemzeti evangéliumunkat. Ez egyik cél. A másik: egy, ama nagy napra emlékeztető *szabadságszobor állítása* az ünneplők anyagi hozzájárulásával.

Mind a két cél voltaképen egyre törekszik: láthatatlanul a lelkekben és láthatólag itt e földön, szobrot emelni: az Eszmének, hogy csak a szellem fenkölt, erkölcsileg nemes ereje által diadalmaskodhatunk: a bűn, a bánat, a nyomor, a szolgaság legiói felett! Az Eszme e szabadsága, vagy a szabadság ez eszméje:

»kiragad még a halálból is!« Library Cluj

Magyar Hazánk fennállásának hatalmas biztosítéka: történelmi multunk és ebben legfőként: 1848 márczius 15-ike. A Szabadság Eszméjének e főséges evangéliuma, nemzeti életünknek e virulatos tavassza, melyet most és évről-évre mindig a legnagyobb lelkesedéssel kell üdvöznünk, a legszeretetteljesebb kegyelettel ápolnunk, és *minden pártkülönbség nélkül*: a legtisztább hazafiassággal ünnepelnünk! Hogy munkás hazaszeretetünk által *éljen a Haza!*

Mert neked élned kell, óh Hon
S örökre, mint a tavasz virulni!
